

יו"ל ע"י חברת גידול תורה שע"י נעשה ונשמע בביהמ"ד הגדול קרית בעלזא ירושלים ת"ו בנשיאות כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א להערות והארות טל': 053-3125527 מייל: 3125527@gmail.com

סיפור לשבת

כאשר היה כ"ק מרן מהר"א זי"ע בדייטשלאנד [גרמניה] ביקר אצלו הרב יעקב רוזנהיים ז"ל עם משלחת מטעם אגודת ישראל והיה זה בחודש אב בתשעת הימים, ושאלו ממנו כמה דברים, ואחד השאלות היה על הפסוק 'עבדו את ה' בשמחה', איך שייך לעבוד את ה' בשמחה בתשעת הימים, הרי צריכים להיות בעצבות על חורבן הבית, ואיך מתפרשים שני הדברים יחד? ענה להם מרן זי"ע: כאשר יהודי מאמין בביאת המשיח ומחכה לו בכל יום שיבוא, אזי יכול להיות בשמחה אפילו בתשעת הימים (כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א - כ"א אב תשס"ה).

פעם אחת הגיע הגאון ר' העניך פאדווא אל מרן מהר"א זי"ע ביוםא דהילולא של האר"י הקדוש, אמר לו הגבאי ר' הלל וינד ז"ל שהולכים כעת ליטול ידיים לסעודה לכבוד ה' אב - יומא דהילולא של האר"י הקדוש, אמר מרן זי"ע לא לכך התכוונתי, אלא אבי [מרן מהרי"ד] ז"ל אמר שנוהגים לעשות סיום מסכת באחד מתשעת הימים ולערוך סעודה ולאכול בשר ולשתות יין בכדי להראות חביבות התורה, שעל אף שבימים אלו אין אוכלים בשר מפני חורבן בית המקדש, אבל לכבוד הסיום אוכלים בשר כדי להראות שאצל תורה אין שייך חורבן בית המקדש.

באמצע הסעודה הגיע הרה"ג ר' אברהם מהודר ז"ל, שאל מרן זי"ע את ר' העניך: האם יכול ר' אברהם להצטרף ולאכול בשר בסעודה זו, על אף שלא שמע בעצמו את הסיום? וענה: בודאי, משום חביבות התורה מותר לו, הוסיף מרן זי"ע ואמר עוד שהרי ר' אברהם הוא אדם חלש, הבין ר' העניך שהיות שמרן זי"ע חיפש עוד צד להיתר, הרי שדעתו נוטה להחמיר שמי שלא שמע את הסיום לא יאכל בשר בסעודה.

לפני ברכת המזון שאל מרן זי"ע שוב את ר' העניך: האם נכון לברך על כוס יין, ואחר ששמע את דעתו של מרן זי"ע בענין מי שלא שמע הסיום, הבין שדעת מרן זי"ע שלא יברכו על הכוס כיון שכבר יהיה אחרי ברכת המזון של הסעודה, וענה שאין לברך, אמר מרן זי"ע שדעתו שכיון שברכת המזון הוא חלק מהסעודה צריכים לברך על הכוס ואף לשתותו אחר כך (בעלזער נייעס, ואתחנן תשס"ו).

הלכה לשבת

הלכות תשעת הימים

ירושלים, וכדי שיהיה עגמת נפש לגדולים הרואים את הקטנים בניוולם (שו"ע יד).

נחלקו הפוסקים אם מותר ליטול צפרניים בתשעת הימים, ולכבוד שבת מותר (מ"ב סק"כ).

כיבוס בגדים

אין לכבס בגדים בימים אלו, ולדעת הרמ"א האיסור הוא מראש חודש אב (ומ"מ לא החמירו בזה כמו תספורת כיון שהוא גזירה שאין רוב הציבור יכולין לעמוד בו - מ"ב מ, ועוד, שתספורת אינו שכיח ככיבוס, ובט' ימים לא יהא ניכר איסורו, ולכן אסרוהו מ"ז בתמוז - ערוה"ש טז), ואפילו לכבוד שבת, והמנהג לאסור כיבוס אפילו במים בלבד ללא חומרי כביסה (עפ"י המב' בשו"ע ס"ג).

בכלל איסור 'כיבוס', אין ללבוש בגדים שנתכבסו קודם ראש חודש (שו"ע שם), ולכן, הרוצה להחליף את בגדיו בימים אלו, צריך ללבוש לפני ראש חודש למשך זמן מה את כל הבגדים שרוצה להחליף בימים אלו כדי שיהא ניכר שהשתמשו בהם קצת, ולא יהא עליהם שם 'בגדים מכובסים' (עפ"י המב' בשו"ע יו"ד סי' שפ"ט ס"א ובש"ך שם).

כמו כן אין להחליף מפות על גבי השולחנות בימים אלו, וכן אין להחליף את המצעים שעל גבי המיטות אלא אם כן השתמש בהם קצת לפני ראש חודש (רמ"א שם ובסע' א).

דעת הרבה פוסקים שמותר ללבוש בגדי זיעה ובכלל זה: בגדים תחתונים, גרביים מכובסים בימים אלו, ואין צורך להכינם לפני ראש חודש משום שאיסור לבישת בגדים מכובסים הוא רק במחליף בגדיו לתענוג או להתנאות, ולא במחליף בגדיו מחמת כללון או ריח רע (עפ"י המב' בפתחי תשובה יו"ד שם סק"ב ובערוה"ש שם ס"ו לענין אבלות, וכש"כ בנד"ד שהיא אבלות ישנה), וכן הדין לענין מגבות שרגילים להתלכלך כסדר, ויש מחמירים אף בזה שצריך להכינם לפני ראש חודש (כה"ח סקצ"א).

לכבוד שבת מותר ללבוש בגדים מכובסים אף אם לא הכינם לפני ראש חודש, וכן מותר לפרוש מפות מכובסות על השולחן, אבל אין להחליף את המצעים שעל גבי המיטות במצעים מכובסים אפילו לכבוד שבת (רמ"א ומ"ב ס"ה).

איסור כיבוס ולבישת בגדים מכובסים אמור גם בבגדי קטנים כדי לחנכם לאבלות, ומכל מקום דעת הרמ"א שיש להתיר כיבוס בגדי

משנכנס אב היינו, מליל ראש חודש (עפ"י המב' להלן מג"א סק"ו) עד ל' אב (כה"ח סק"ג, ערוה"ש סע' י"א) ממעטין בשמחה היינו, שאין לעשות דברים המביאים לידי שמחה [וכפרטי הדינים המבוארים להלן], וכן יש למעט בתענוגים ככל האפשר, ובנוסף לכך, נהגו בכמה מנהגי אבלות גם בימי 'בין המצרים' מ"ז בתמוז ואילך - וכפי שיבואר להלן.

בכל ימי בין המצרים יש להרבות באבלות על חורבן הבית, ויש שנהגו לערוך תיקון חצות אחר חצות היום במשך חצי שעה בכל ימות החול של ימי בין המצרים, מלבד בערב שבת, ראש חודש, וערב ט' באב (מ"ב סק"ג בשם האריז"ל, בה"ל ד"ה בחפיפת).

נישואין

אין נושאים נשים בימים אלו משום שמחה, ועוד, שכיון שהם ימי פורענות אין זה סימן טוב, ולדעת הרמ"א אין נושאים נשים מ"ז תמוז ואילך, וכן אנו נוהגים (שו"ע ומ"ב ס"ב).

מותר לגמור שידוך בימים אלו, אפילו ביום ט' באב עצמו ואף שיש בזה קצת שמחה - משום שיש לחוש שמא יקדמנו אחר, ובשעת גמר השידוך בשאר הימים מלבד ט' באב מותר לשתות יי"ש [בראנפע"ן] ומזונות משום שאין בזה שמחה כל כך, אבל אסור לערוך סעודה לרגל גמר השידוך מראש חודש אב ואילך, ובימים שבין י"ז בתמוז לראש חודש אב אף מותר לערוך סעודה (שם).

ריקודים ושמיעת כלי זמר

אין לעשות ריקודים ומחולות מ"ז בתמוז ואילך (מ"ב ס"ט) אפילו בסעודת מצוה (עיי' פס"ת הערה 93), ובכלל איסור זה, אין לנגן בכלי שיר (פמ"ג א"א סק"ג), וכן אין לשמוע כלי שיר בימים אלו (ערוה"ש ס' תצ"ג ס"ב לענין ימי הספירה, וכל שכן, בימים אלו), ואפילו בסעודות מצוה (א"ד סק"ו), ודעת כל הפוסקים שדין טייפ וכל כיוצא בזה (דיסק, MP3) ככלי שיר, ואסור לשמוע ממנו שום זמר, ודעת רוב פוסקי זמננו שגם קלטות שיש בהם ניגוני מקהלה ללא ליווי כלי זמר המכונים 'ווקלי' הם בכלל האיסור (שו"ת שבה"ל ח"ח סי' קכ"ו, וכן הוראת שאר הפו).

תספורת ונטילת צפרניים

אין להסתפר בימים אלו, ולדעת הרמ"א (ס"ד) איסור התספורת הוא מ"ז בתמוז ואילך ואפילו לכבוד שבת, וכן אנו נוהגים, והאיסור הוא אפילו על ילדים קטנים כדי לחונכם להתאבל על

אסור לרחוץ כלל, וכן אסור להשתמש בסבון (שו"ע ומ"ב ס"טז).

לצורך רפואה הותרו רחיצה בחמין כי רחיצה כזו אינה לשם תענוג (מ"ב פח וצג), ולכן, מי שיש לו פצעים בראשו או בשאר מקומות שבגוף מותר לרחוץ בחמין לצורך הטובל בפצעים אלו ומכל מקום יזהר לרחוץ רק במקומות שבגוף (עפ"י מ"ב סקצ"ג), וכן מי שהתלכלך ברפש וטיט מותר לרחוץ את המקומות המלוכלכים כיון שאין כוונתו לשם תענוג רק לשם הסרת הלכלוך, ואם אינו יכול לנקות עצמו ללא רחיצה בחמין, אף מותר להתרחץ בחמין (ערוה"ש סל"ז), ויש שהקלו מטעם זה באיסור רחיצה לאנשים המזיעים הרבה ואינם יכולים לסבול את זוהמת הזיעה במקומות שהחום גדול ובפרט אם הם עוסקים במלאכתם מחוץ לבית כנגד השמש הקופחת, ומכל מקום אף לאנשים אלו אין להקל להתרחץ בחמין משום שלהסרת זיעה אין צורך בחמין (שו"ת שבה"ל ח"ז סי' ע"ז), ואם אין כל הגוף מלוכלך מזיעה מותרים לרחוץ רק במקומות המלוכלכים, וראוי להשתדל להתרחץ בצנעא ולא בפרהסיא ולכן ירחצו בבית ולא במקוה.

איסור רחיצה אמור גם בילדים קטנים כדי לחנכם לאבלות (כ"מ מהמב"ב סקצ"ג), ומכל מקום אם נתלכלך גופם כדרך הילדים מותרים ברחיצה בפושרין כדי להסיר הלכלוך, ובילדים קטנים ביותר יש להקל שמותרים ברחיצה כמו בשאר ימות השנה משום שיש בזה צורך להתפתחותם וגדילתם, ולא גרע מרחיצה לצורך רפואה (עיי' לבוש שהתיר כיבוס ותספורת עד גיל ג' או ד' אף לטעמא דעגמ"ג, וה"ה בנד"ד).

אסור רחיצה אמור גם לכבוד שבת, ומכל מקום לכבוד שבת יש להקל קצת ומותר לרחוץ את הראש, הפנים, הידים והרגלים במים חמים אם רגיל לעשות כן בכל ערב שבת, אבל אין להשתמש בסבון ואין לרחוץ את שאר חלקי הגוף אפילו בצונן (רמ"א ומ"ב ס"טז).

הרגיל לטבול במקוה קודם התפלה מותר לטבול אף בימים אלו משום שאין הרחיצה לשם תענוג אלא לשם תוספת קדשה, וכן מותר לטבול במקוה לכבוד שבת, ומכל מקום אין מחממים מי המקוה הרבה כמו בשאר ימות השנה כיון שאין צורך בחמין כדי לטבול לתוספת קדושה (כאמור לעיל לענין הסרת זיעה), אלא מחממים אותם מעט שיהיו פושרים (מ"ב צה).

ברכת 'שהחיינו'

אין לברך 'שהחיינו' על פרי חדש בימות החול מ"ז בתמוז ואילך כיון שהוא זמן פורענות, אין כדאי לומר 'שהחיינו לזמן הזה' (שו"ע ומ"ב ס"ז), אבל בשבתות מותר לברך (עיי' הטעם במ"ב סקצ"ח), ודעת האריז"ל שלא לברך גם בשבתות, וכן אנו נוהגים (עיי' באה"ט אות ל"ח), ומסיבה זו, אין לאכול פירות חדשים בימי בני המצרים כיון שאי אפשר לברך 'שהחיינו', ולא התירו לאכול בלא ברכת 'שהחיינו'.

(מ"ב סק"ע), ויש מחמירים בזה אף לקטנים שלא הגיעו לחינוך אם אין להם צורך מיוחד באכילת בשר ובפרט בזמננו שתחליפי הבשר מצויים לרוב, וכן מנהג העולם (עפ"י משמעות הלבושי שרד [מנ"א סקל"א ד"ה ליכא], וע"ע פס"ת אות מ"א).

אין איסור אכילת בשר ושתית יין בשבת שבימים אלו אפילו אם חל ט"ב בשבת, וכן בסעודת מצוה משום שבאופן כזה לא קבלו הראשונים על עצמם איסור אכילת בשר ושתית יין, ובכלל סעודת מצוה, ברית מילה אפילו שלא בזמנה, פדיון הבן, סיום מסכת, וסעודת בר מצוה אם נעשה בן י"ג בו ביום, אבל סעודת 'ואך נאכט' ו'שלישי למילה' אינם בכלל סעודת מצוה (רמ"א ומ"ב י, ועיי' שיע"ת).

בסעודת מצוה מברכין ברכת המזון על כוס יין, והמזמן מותר לשתות הכוס לאחר ברכת המזון כמו שהותר לשתות יין בתוך הסעודה (מ"ב סקע"ב), ובשאר סעודות ובכלל זה, סעודת מלוה מלכה במוצאי שבת חזון אין מברכין על היין אלא על שכר [בירה] משום שיש דעות שברכת המזון אין טעונה כוס (רמ"א י).

נחלקו הפוסקים (שו"ע י) אם מותר לשתות כוס של הבדלה במוצאי שבת חזון - דעת המחבר להתיר כמו בסעודת מצוה, ודעת הרמ"א שצריך ליתן לקטן שהגיע לחנוך ואין לו דעת להתאבל על ירושלים, ומנהגנו כדעת המחבר.

מנהג החסידים לחזר אחר סיום מסכת בימים אלו, ולאכול בשר ולשתות יין, אף אם סיימו את המסכת לפני ראש חדש, או שהזדרזו בסדר הלימוד כדי לסיים בימים אלו כדי להראות חביבות התורה, ומשום עוד טעמים (בשם חידושי הר"ם מובא שהוא תיקון לשגת חנם [ששמחים זה עם זה], ויש שכתבו שע"י סיום מסכת מחלישים כח הס"מ).

אף שנתבאר שאין איסור אכילת בשר ושתית יין בסעודת מצוה, מכל מקום יש הגבלה בכמות המשתתפים המותרים לאכול בשר ולשתות יין, כדלהלן:

בסעודת ברית מילה ופדיון הבן יש לחלק בין שבוע שחל בו ט"ב לימים שלפניו, בימים שלפני שבוע שחל בו ט"ב מותרים כל אלו שהיו באים להשתתף בסעודה בשאר ימות השנה ובכלל זה: קרובים, ידידים - בין אנשים בין נשים, ובשבוע שחל בו ט"ב מותרים רק בעלי השמחה ובכלל זה: המוהל, הסנדק, והקוואטר (שעה"צ אות פ"ה) והקרובים הפסולים לעדות, ובנוסף לכך, מנין מצומצם של שאר אנשים (רמ"א ומ"ב י).

בסיום מסכת מותרים כל המשתתפים, ואפילו אלו שלא למדו, וכן אשת המסיים ובני ביתו אם הם נמצאים במקום הסיום, אבל אם עורך הסיום בבית הכנסת ושולח לביתו ממאכלי הסעודה אסורים (מ"ב סקע"ג וע"ה).

רחיצה

אין לרחוץ כל הגוף בתשעת הימים, אפילו במים צוננים, אבל מותר לרחוץ את הפנים, את הידים, ואת הרגלים במים צוננים, ובמים חמים

קטנים שאינם יכולים לשמור על נקיון הבגדים ומלכלכים בגדיהם בתדירות גבוהה, וכל שכן, שמותר להלביש להם בגדים מכובסים (שו"ע יד).

קניית ולבישת בגדים חדשים

מותר לקנות בגדים חדשים עד ראש חודש אב, ומכל מקום אין ללבשם עד לאחר ט' באב, ובשבתות מ"ז בתמוז עד ראש חודש אב מותר ללבוש בגדים חדשים (שו"ע ו; מ"ב סקמ"ה), ומכל מקום אף הנוהגים שאינם מברכים 'שהחיינו' על בגדים חדשים [אף בשאר ימות השנה], לא ילבושו בגדים חדשים מ"ז בתמוז ואילך, משום שיש בזה שמחה גדולה, ומסיבה זו מנהגנו להחמיר שלא ללבוש בגדים חדשים גם בשבתות (עפ"י המב"ב בשעה"צ אות מ"ח).

דיו זה אמור רק בלבישת בגדים חשובים, אבל בגדים חדשים שאינם חשובים [כגון: בגדים תחתונים, גרביים, נעליים] מותר ללבשם עד ראש חדש אב (מ"ב מה), ומראש חדש אב ואילך אין לקנות אפילו בגדים שאינם חשובים אפילו אם בדעתו ללבשם רק לאחר ט"ב (ולענין קניית נעליים לט"ב כתב בכה"ח סקצ"ו שמותר לקנותו ולחדשו כיון שהקניה לצורך האבלות, ויש בזה צורך מצוה, ומ"מ לכתחילה כתב שראוי לקנותו ולחדשו ליוה"כ), וכל שכן, שאסור ללבוש בגדים אלו אף אם נקנו קודם ראש חודש (שו"ע ומ"ב ס"ז).

אין לתפור בגדים חדשים בתשעת הימים משום שתחילת מלאכת התפירה הוא על ידי עירוב חוטי שתי וערב, ועל שם שבטלה אבן שתיה נהגו שלא להתעסק כלל בתפירה בימים אלו, ובכלל זה, אין לנשים ונערות לעסוק במלאכות אומנות שיש בהם תפירה, אריגה, סריגה ורקמה (שו"ע ח).

בכלל איסור תפירת בגדים, אין לתקן את המכפלת וכל כיוצא בזה בבגד חדש כדי שיהיה ראוי ללבישה משום דחשיב כתפירת בגד חדש, אבל מותר לתקן מכפלת וכל כיוצא בזה שנקרעה מבגד שהיה ראוי ללבישה, וכן מותר לתפור כתפור שנפל מבגד שהיה ראוי ללבישה (כה"ח סק"ק), וכן הדין לענין תיקון נעליים, שיש לחלק בין נעליים חדשות שאינן ראיות ללבישה ללא התיקון, לנעליים ישנות שנקרעה סוליייתן וכל כיו"ב).

אכילת בשר ושתית יין

אסור לאכול בשר ולשתות יין בתשעת הימים [ואפילו בראש חדש אב (מ"ב סקנ"ח)] משום מיעוט שמחה [שאינן שמחה אלא בבשר ויין], ועוד, משום ביטול התמיד וניסוך היין (עיי' ב"י ד"ה כתב הכל בו), ובכלל האיסור גם בשר עוף ויין מגתו [מייץ ענבים] ואף שלא היו מקריבים אותם על גבי המזבח ואין שמחה גדולה כל כך באכילתם ושתיתם, מכל מקום קבלו אבותינו עליהם לאסור כל מיני בשר ויין, ומכל מקום מותר לאכול תבשיל שנתבשל בסיר בשרי אפילו אם הוא בן יומו (שו"ע ומ"ב ט), וכן מותר לאכול מאכל שיש בו יין אם יש ששים במאכל כנגד היין (באה"ט סק"ט, ומ"ב סק"ג בדין 'נפל' וה"ה אם הגיח במתכוין - שו"ת שבה"ק ח"ד סי' קנ"א).

איסור אכילת בשר ושתית יין אמור גם בקטנים בריאים שהגיעו לחינוך מגיל ו' ואילך